

«La mala sort de ser sàvia», Vicenç Pagès Jordà, El Punt Avui

Edicions de 1984 acaba de publicar *La cosina Phillis*, que comença, com tantes novel·les del segle XIX, amb un jove ambiciós que deixa la llar per aprendre un nou ofici. La diferència és que no serà el protagonista de cap aventura, sinó més aviat el testimoni d'un drama que no tindrà la capacitat d'entendre.

Tant el narrador com la seva cosina són adolescents a l'Anglaterra victoriana. Tots dos són prou ingenus, encara que ella ha llegit més llibres que ell. De fet, a *La cosina Phillis* no hi ha cap personatge negatiu: el defecte més estès és la ceguesa sentimental. Ningú no s'adona que la cosina s'enamora d'un altre noi, i només el narrador veu com ella pateix, tot i que no ho sap calibrar. L'únic que coneix els sentiments dels personatges, i que pot preveure un desenllaç tràgic, és el lector. **Elizabeth Gaskell** (1810-1865) va publicar aquesta novel·la curta poc abans de morir.

No és la seva obra més coneguda, però val la pena llegir-la. Més que qualificar-la d'obra mestra, li corresponen adjectius com ara exquisida o deliciosa. També admet lectures contemporànies, o sigui, malicioses. Per exemple, avui dia seria impensable que un jove enamorat abandonés la seva estimada per raons de feina i sense pensar-s'ho dues vegades. Segurament també seria impensable que uns pares no estiguessin al cas que una noia de disset anys ha deixat de ser un infant. Potser cal afegir que la novel·la està ambientada en una granja rural en una època en què la comunicació física equivalia a l'aïllament moral.

Avui és temptador aproximar-se a *La cosina Phillis* a través del gènere. A la segona part, un bon jan afirma que la noia és "sàvia... però això és inevitable, és una qüestió de mala sort més que no culpa seva". Poc després, un altre confessa: "Preferiria ser més alt i saber més coses que la meva dona, quan en tingui." No és que siguin masclistes cínic, simplement certifiquen que a mitjan segle XIX la intel·ligència femenina era percebuda més aviat com un inconvenient. Com les germanes Brontë, la cosina Phillis va tenir "la mala sort" de ser filla d'un home d'església, és a dir, que va créixer amb llibres a l'abast. Van haver de passar molts anys fins que aquesta anomalia fos assumida per la població. Avui podem endevinar com es devia sentir Elizabeth Gaskell quan adoptava la displicència masculina per retratar una noia que no devia ser gaire diferent d'ella. És lícit que li apliquem la frase amb què Virginia Woolf es referia amb admiració a Jane Austen: "Calia tenir una ment molt serena i poderosa per resistir la temptació de la ràbia."